

Владимир Копицл

ПРОТОКОЛ СИМИЋ: ТРИ НОВОСАДСКЕ ЕПИЗОДЕ

Једна од ведријих одлика васколике књижевности миленијумска је бесмртност оног, то јест овог, парадоксалног поджанровског мемо-тока у ком преживели и обично мање важни аутори сведоче о својим сусретима с тада махом већ животном одсутним великанима писане речи. Граница ипак свему има, па и томе, тако да се таква сведочења крећу од минималистичких опаски типа – *Идем ја једном иако левом стираном Улице Лазе Косића у Новом Сагу, а Лаза десном*, па до далеко обимнијих, смисленијих, аналитичнијих или нападније ближих истини.

Бар књижевној, ако је икако има?

Као кад бисмо, рецимо, пропагирајући своју повезаност с неким од таквих великана рекли – *Одрасли смо у истом граду (или језику) само што је Он био старији, даровитији и иаметији ња није нејативно реаовао кад сам ја прећерано цићирао не бих ли лукративно истиакао њу блискост или ја сићније пошкрадао*. А наравно да о великанима можемо открити и нешто мање искрено, а опет књижевно корисно.

Применимо ли логику ових уводних запажања на случај Чарлса Симића, односно пост-Симића, из перспективе мог микро-микросаучествовања у животној и књижевној авантури те америчко-српске песничке мегагромаде, ствар је прилично једноставна, донекле и јасна, и службено, и дружбено, и књижевно.

СЛУЖБЕНО смо се, на пример, упознали пре нешто више од четрдесет година. Збило се то у уредништву *Лешојуса Матице српске*, дабоме, где је релативно млађахна редакција, под беневољентним уредничким вођством Бошка Йвкова, већ пуних годину дана настојала да тада и сада највремешнији наш књижевни часопис садржајно приведе најсавременијим књижевним токовима и планетарним датостима дана. Уз нескривену подршку председника Савета *Лешојуса* Павла Угринова и тадашњег Матичиног потпредседника Васка Попе, то се углавном и збивало, иако већина преосталих часника Матице није исказивала знатније одушевљење. Напротив! И то с доста ветеранске пизме и замерки поводом наглашене поетичке отворености нове серије *Лешојуса*, тежње уредништва да се у текстуалну кошницу часописа припусти далеко више иностраних ауторских пчелица него раније, па и због понеког идејно сумњивог прилога, на који је, док дланом о длан, широј друштвеној заједници непогрешиво знао да укаже дежурни политичар, необјављени аутор или намргођени представник субјективних снага режимске општости из суседног Матичиног крила.

Лепо и помало напетом. А онда нам једног дана из престонице дође глас да се озбиљно спремимо и још озбиљније уозбиљимо јер је куцнуо час да нам у опходњу НС, МС и ЛМС дође нико други до наш и светски, а већином амерички поета Чарлс Симић, рођен 1938. године у Београду, као Душан. И спремимо се, пошто смо донекле већ били спремни, а уз то смо и знали и имали кога да дозовемо у помоћ.

Чак у заједничкој организацији тадашње Народне библиотеке у Новом Саду, *Лешојиса* и Књижевне заједнице Новог Сада закажемо књижевно вече на ком ће угледни гост читати песме и беседити, док ће о његовом стваралаштву мудровати др Александар Нејгебауер са Катедре за енглески језик и књижевност Универзитета у Новом Саду, омнипотентни свезнадар и преводилац Раша Попов и моја маленкост. Јер и ја сам већ понешто о Симићу знао, будући да сам знатан део претходне године провео у САД, читуцкајући шта се тамо пише, а по повратку у отаџбину понешто тамошње и преводио. Чак и Симића. О томе сведочи, гле чуда, управо јунска свеска *Лешојиса* из исте те године кад нам је речено да се надамо високом госту, што можда и није било сасвим случајно.

И тако, једног дана, а беше то ни мање ни више до 24. јун 1982. године, негде око подне, како је и ред, осване Чарлс Симић усред офиса *Лешојиса* и наше младалачке треме. Шта смо ту причали, сам бог зна, али се доста прегледно сећам да се он том приликом показао као веома озбиљан, професионално детаљан у питањима која нам је постављао, али наизглед не и претерано радознао центлмен у најбољим годинама. Старији махери су ипак водили главну реч, био је ту после и неки ручак, а мој максимални допринос целој ствари свео се на настојање да са Симићем уговорим интервју за тада тиражни лист *Дневник*. Прво се мало нећкао, али кад сам му рекао да имам већ раније припремљен сет питања и да сам чак неке његове песме малкице преводио – он пристане, а ја утекнем кући, јер јасно видим да ми слава још не сеже дотле да бих до самог почетка заказане књижевне вечери могао равноправно сеирити с том господом која се славом до тада далеко боље потковала од мене.

На књижевној вечери у библиотеци све прође потаман. Професионалци на броју, публика навалила у готово слављеничком строју, а уз то и ја успем да свом излагању дам неку умало аутентичну боју. Тако ми потоњи Поета лауреат Симић, кад се програм коначно заврши, не утече, већ оста у Новом Саду, да га тестирам, односно на кашичицу мучим оним раније припремљеним сетом питања на која је требало да одговори за *Дневник* и тадашњу југословенску јавност. Зато смо се, уз сав тада уобичајени протокол, поново срели у редакцији *Дневника*, коју је Симић званично посетио уз гламурозан дочек, да бисмо се доцније издвојили од протоколараца и посветили озбиљнијим стварима. То јест – дијалогу који ће већ 27. јуна 1982. осванути у јавности, на више од пола странице великог новинског формата. Није било лако, неколико пута су нам се конци изукрштаног српско-енглеског дивана баш примерно запетљали, толико да је госта спопала приметна нервоза.

Али резултат – одличан! Ма како историја судила, више о њему него о нама!

О питањима нећемо, јер стварно су била на месту, али ево неколико фронцли из Симићевих одговора, првенствено оних које и данас лепо указују на јединственост његове ауторске позиције и однос према битним чиниоцима поезије писане у другој половини двадесетог века.

У свећу шренућно јосћоји ојромно инштересовање за источноевројску јоезију, а моје је мишљење да су јујословенска и јољска јоезија ју шренућно најзанимљивије. Песник као Васко Поја јознај је сваком ко чића и јише јоезију у САД, а истјо шако сјвару сјоје и са јоезијом Томажа Шаламуна и неколицине друјих јујословенских аушора.

Или:

Ја сам обично класификован као неки надреалиста, иако то, у ствари, није тачно. Можда сам био надреалиста кад сам починчао. Има цела једна група песника као што смо Џејмс Тејт, Расел Егсон, Марк Сиренд или ја, који смо као нека врста генерације за чију је поезију типично то да смо доста научили од европске и јужноамеричке поезије. Донели смо неке ствари које нису постојале у америчкој поезији. [...] Иначе, ми смо негде између бишника, који су један екстрем, и другој екстрема шакозваних језичких песника који праве формалне експерименте са језиком у стилу Гершруге Схејн.

Или:

Мислим да поезија има велику улогу у свећу – чак и у Америци. Не постоји тамо универзитет или школа који немају редовне серије књижевних вечери. [...] Такође мислим да су песници током последњих десет, петнаест година у Америци били у првим линијама ангажованих политичких окрета: прошив рања у Вијетнаму, за заштити човекове околине, прошив нуклеарној наоружања. Мислим да је, на неки начин, поезија тренутно пошво у првом плану. Ален Гинзбер је познат сваком ко укључује шелевизор, ко праши ТВ програм. Наравно, књије песама се не продају у огромним tiraжима, али чак и поред тога поезија има многа већи утицај и далеко боље пролази него пре двадесет или тридесет година.

У врху десне новинске стране – што свако медијско дете и данас препознаје као ударно место – уз тај интервју дата је и велика Симићева фотографија. Лепушкасто, осмехнуто, младолико биће са шмекерски помало затамњеним наочарима, не сасвим глатко избријаном брадом, таласастим зулуфима и несташном коврцом наред чела.

А испод?

Типична одора млађег универзитетског центрија у виду просечног јапија: класичан летњи сако неодређене светле, могуће и лимунжуте боје, и за нијансу светлија кошуља са шпицастом, осредње тврдом крагном.

Другим речима, и симпатично и симптоматично за време у коме смо се тада затекли.

Други пут смо се срели неке три деценије касније, у Културном центру Новог Сада, где се он нашао књижевним послом, а и ја сам због нечега био позван. Највероватније због њега, мада у тој прилици нисам ништа изводио службено већ се наш кратак сусрет одиграо само...

ДРУЖБЕНО. А ево како.

Сећам се како сам настојећи да истерамо онај наш праисторијски интервју до краја произвео доста језичке и друге нервозе у песничком бићу уметника Симића, иначе већ начетом протоколарном димензијом његове прилично развучене и тематски нејасне званичне посете редакцији *Дневника*. Отад га нисам ни чуо ни видео и надао сам се да ће ме пре познати по добром песничком одјеку имена које носим него по поменутом журналистичком збитију.

Сходно таквој личној тенденцији у датој ситуацији, ушуњам се у канцеларију КЦНС где Чарлс Симић седи окружен неколиким писцима поштоваоцима и немо

се залепим уз један зид. Симићева величина се осећа како у говору, тако и у простору, а моја уз његову и нема баш нешто нарочито: поготово што нисам уврштен ваљда ни у један његов дотадашњи избор из српске поезије, нити ме је преводио на тај чудни енглески језик с којег сам ја њега преводио и смештао у овде објављене антологије савремене америчке поезије, мада не богзна колико, односно не довољно, што је данас све јасније.

Међутим, да се вратим на ону канцеларијску ситуацију у КЦНС. Наиме, нисам ни ја нека тиква без песничког корена, а у то време сам, можебити, био и некакав функционер. Отуд се неко од колега из КЦНС благородно залети да ме одлепи од зида и представи славном Чарлсу Симићу, на шта се овај грохотом насмеја, уз констатацију да се нас двојица знамо малтене од малих ногу, и да се у међувремену, обострано, нисмо готово ништа променили, тако да ме је препознао из прве. После се красно испричасмо, онако, ништа озбиљно, али и космосу и роду на ползу. Штета што и то неко није снимао маленим касеташем, као што сам ја брижљиво снимао наш давни интервју за *Дневник* и после стрепо да аудио-трака инцидентно не изумре док не прекуцам све што је на њој забележено.

Тешко да нас је у КЦНС неко фотографисао, али очи које су га тада среле још га памте као продоховљено опуштеног господина, далеко склонијег врцавом колоквијалном изразу него раније. Ликом је апсолутно личио на себе, искуснијег и старијег, а много тога преосталог, од понашања и става до начина артикулације мишљеног – што нас подсећа да човека умногоме чини његова видљива личност, оно умало непојамно а најприближније изражено речитом речју *personality* – и данас ме, у сећању, унеколико подсећа на ненаметљиво паметног и вазда финог Јована Христића, кога сам имао срећу да срећем у ПЕН-у и понеком позоришном фоајеу, ређе салону.

Вратимо ли се из тог непосећеног салона, ипак, мом другом биографски пожељном сусрету с Чарлсом Симићем, ваља споменути да сам га током тог нашег дискурса у КЦНС упитао да ли је икад видео објављени текст интервјуа током ког смо се обојица благо стресирали. Рекао ми је да није, нажалост, али му је неко пре његовог тадашњег боравка у Новом Саду скренуо пажњу на мој приказ његових *Изабраних ѿесама 1965–1982*, објављен 23. јуна 1982, тек дан пре његовог првог доласка у Нови Сад, због чега се и одлучио да не одбије мој захтев за интервју. То јест, пристао је да га да *Дневнику*, у чијем је Културном додатку и објављен мој приказ. Дакле, у овој игри није од пресудног значаја било само оно медијски промотивно, него и...

КЊИЖЕВНО, односно рачунао се и мој приказ Симићевих *Изабраних ѿесама* у издању „Нолита” и преводу Давида Албахарија, Раше Ливаде, Ивана В. Лалића, Милорада Павића, Раше Попова и самог аутора.

Какав низ имена достојних помена!

Изазов велики, али критичар пред њим није поклекнуо. Напротив, под насловом „Тамни знаци светле загонетке” исписао сам читава три новинска ступца уз сасвим пристојан опис места Симићевих песама у контексту тадашњег америчког песништва, дотакао чари његовог синтетичког поступка меланжирања најразнороднијих песничких искустава и поднебља и...

И, између осталог, обнародовао следеће:

[...] Простори сећања, уошћивања и подовођења историјској искуства у границе светиа проживљеној и „ја” форме, чудесни прејилеши стварних и измашћаних бесџијарија, библијских мотива, пророчанства и чарања, апокалиптичних слушања, шамних знакова смрти айсхрахованих из говора шела и природе, еџистенцијалне и еколошке кризе ишд., само су неки од фреквенцијних елемената значењско-шемајској слоја што се у песмама овој шуробној дрвосече у шуми речи преливају у јединствену шок свођења на знак и зајонешку. Снаге природе, човека и светиа што је он створио у овим текстовима поједнако су активне, живе, рељефне и блиске, ма како често биле обухваћене великим ујилитником што се ошкрива као један од генералних шајних кључева Симићеве поезије. [...] Симић је шворац јединствене песничке визије у којој и поред свих прошивствављених унутрашњих тензија, изречених прокламација шамној предзнака, наноса неухвајљивих шајанства и зачудности, швала језе што еманира из ошкривеној ишак има и обиље места за слике равношеже, измирења сујрошности, сеће, али и чисте лейоше и одушевљења.

Тачно! И сва срећа што га на крају дате анализице нисам још и предложио за члана Партије!

Али и овако нам је обојици ОК, што на папиру, а што у сећању.

Толико од мене, парабиографског мрава, и од старог поетског свата – Заборава.